

Útmutató

a hosszútávú- és export-állatszállításokat végző élőállat-szállítók és szállításszervezők részére

I. A nyári meleg miatti állatjóléti intézkedések

A nagy melegben történő szállítás fokozottan megterheli az állatok szervezetét. Az állatoknak a szállítás és a kapcsolódó műveletek közbeni védelméről szóló 1/2005/EK rendelet (a továbbiakban: Rendelet) előírásainak történő megfelelés, illetve a magas hőmérséklet veszélyeinek csökkentése érdekében az állatszállítóknak az alábbi óvintézkedéseket kell betartani:

- Amennyiben a szállítási útvonalon a hőmérséklet meghaladja a 30 °C-ot, növelje az állatok számára rendelkezésre álló férőhelyet minimum 30 %-kal.
- Az állatok feletti megfelelő szellőztetés és légcseréje érdekében az előírt, illetve az ajánlott magasságnál (1. számú megjegyzés) nagyobb belmagasságot kell biztosítani a járműben.
- Minden állat számára biztosítani kell a friss vízhez való hozzáférés lehetőségét.
- A gépjárművezetők vigyenek magukkal hordozható kézi itatókat, hogy szükség esetén, illetve a határon való várakozás ideje alatt valamennyi állatot meg tudjanak itatni.
- A gépjárművezetők ellenőrizzék gyakrabban az állatokat a hőstresszre utaló jelek mielőbbi felismerése érdekében (a hőstressz jelei lehetnek: gyors, felületes légzés, nyitott szájjal való lihegés, izzadás, megnövekedett vízfelvétel, csökkent takarmányfelvétel, szarvasmarha esetén: nyáladzás, bögés).
- A gépjárművezetők a nagy melegben történő várakozás alatt mindig kapcsolják be a ventilációt. Lehetőség szerint mindig árnyékban parkoljanak az állatszállító járművekkel.
- Az 1/2005/EK rendelet 11. cikk (1) bekezdés b) iv. pontja szerinti vészhelyzeti intézkedési terve térjen ki az extrém magas hőmérséklet miatt kialakuló vészhelyzetek kezelésére.
- Tervezzék gondosan annak érdekében, hogy elkerülhetőek legyenek a meghosszabbodott várakozási idők.

II. A szállítás megtervezése a végső rendeltetési helyig az Európai Bíróság ítéletét alapján, a szállítási idők meghatározása

Az Európai Bíróság C424/13. sz. ügyben hozott ítélete alapján az állatoknak a szállítás és kapcsolódó műveletek közbeni védelméről szóló 1/2005/EK rendelet (a továbbiakban: Rendelet) előírásainak az EU határain túl is védeniük kell az állatok jólétét. **A harmadik**

országban folytatódó szállítás során egészen a rendeltetési helyre történő megérkezésig meg kell felelni az etetési-itatási intervallumokra, valamint a szállítási és pihentetési időkre vonatkozó előírásoknak.

A háziló-félék, a törzskönyvezett lófélék kivételével, a házi szarvasmarha-, juh-, kecske- és sertésfélék harmadik országba történő szállítása esetén a szállításszervezőnek olyan módon kell megterveznie a szállítást, hogy a fenti feltételeket biztosítsa és olyan realisztikus útinaplót/ menetlevelet kell benyújtania az indító hatóságnak, amelyen a szállítási idők megfelelnek a valóságnak. Ezt az indító hatósági állatorvos internetes útvonaltervezőkkel tudja ellenőrizni a szállítást megelőzően, továbbá az ellenőrzés megkönnyítése érdekében kérheti a szállításszervezőtől az útinapló megfelelőségét alátámasztó számítások, térképek, illetve GPS adatok bemutatását. (Az érvényben lévő szállítási útmutató alapján, autópályán 75 km/h, egyéb közúton 60 km/h átlagos sebességgel lehet számolni.) Amennyiben a hatóság úgy ítéli meg, hogy a benyújtott terv (az útinapló I. szakasza) nem biztosítja a vonatkozó előírásoknak történő megfelelést, kérheti annak megváltoztatását, illetve helyesbítését.

Amennyiben a rendeltetési hely távolsága miatt a szállító nem tud megfelelni a szállítási időre vonatkozó előírásoknak, az illetékes hatóság kérheti, hogy a szállító mutasson be olyan egyenértékű intézkedéseket és garanciákat, amelyekkel biztosítja az állatok jólétét a rendeltetési helyig. Ilyen kiegészítő intézkedés lehet például: az állatok számára biztosított férőhely növelése legalább 20 %-kal; a harmadik országban az állatok lerakodása és pihentetése egy arra alkalmas telephelyen; hordozható kézi itatók bemutatása – amelyek segítségével a járművezető meg tudja itatni az állatokat a várakozási idők alatt.; az állatok gyakoribb ellenőrzésének vállalása.

Javasolt, hogy a végső rendeltetési helyen, az érkezést követően készüljenek fényképfelvételek az állatokról (látszódjon a rendeltetési hely, illetve egyes állatok fülszáma), és ezeket a fényképfelvételeket a szállítók az azonos útvonalon szállítandó szállítmányok indításakor kérésre bemutassák az illetékes hatóságnak.

A Rendelet II. Melléklet 3. b) pontja alapján szállításszervezőnek biztosítania kell, hogy a kiindulás helye szerint illetékes hatóság **legalább két munkanappal a tervezett indulás előtt megkapja az útinapló** 1. szakaszának egy helyesen kitöltött és aláírt példányát – és így a szükséges ellenőrzést elvégezhesse.

A szállítási idők utólagos ellenőrzéséhez a navigációs rendszer adatait kérésre az illetékes hatóság rendelkezésére kell bocsátani a Rendelet 6. cikk (9) és 15. cikk (4) bekezdése alapján.

A szállítás tervezésénél az alábbiakat kell figyelembe venni:

1. **Exportszállítások maximális szállítási ideje:** Harmadik országban nincs elfogadott ellenőrző állomás (állatpihentető), így az állatok 24 órás pihentetése ott nem valósítható meg. Ezért a házilófélék, a törzskönyvezett lófélék kivételével, szarvasmarha-, juh-, kecske- és sertésfélék szállítása esetén *amennyiben 24 órás pihentetés nélkül tervezik a szállítást, az esetben a kiindulási helytől számítva, amennyiben az út során 24 órás pihentetést hajtanak végre, az esetben az utolsó pihentetés helyétől számítva a szállítmányoknak el kell érniük a végső rendeltetési helyet a Rendelet I. Melléklet V. Fejezet 1.4. pontja által meghatározott szállítási időn belül (pl. szarvasmarha szállítása esetén 29 órán belül). Amennyiben a rendeltetési hely távolsága miatt ez nem megvalósítható, a hatósági állatorvos kérheti a jogszabályi előírásokkal egyenértékű garancia nyújtását, amellyel a szállító biztosítja az állatok jóllétét.*
2. **Gyűjtőtelepről történő indítás:** a Rendelet 2. cikk r) pontja szerint a gyűjtőtelep csak akkor tekinthető kiindulási helynek, ha az első berakodási hely és a gyűjtőtelep között megtett távolság a 100 km-t nem haladja meg vagy az állatokat a gyűjtőtelepről való indulást megelőzően legalább hat órán át megfelelő alomban helyezik el és megitatják. Amennyiben a fenti feltételek nem teljesülnek, úgy a szállítmány indításakor az indulás időpontjaként az első állat berakodásának kezdetét kell indulási időpontként feltüntetni az útinaplón és ennek megfelelően kell kiszámítani a szállítási időket.
3. **a Kapitan Andreevo bolgár és Kapikule török határállomáson keresztül történő szállítások esetén:**
 - i. **A bolgár-török határon történő várakozásra minimum 6,5 órát lehet számítani,** amely a szállítási időbe beletartozik (minimum fél óra a bolgár ellenőrzés ideje, és legalább további 6 óra a török állategészségügyi- és vámügyi ellenőrzés ideje a tapasztalatok alapján);
 - ii. A szállítási időközön túl a szállítmány indítási idejének meghatározásához is javasolt figyelembe venni **a török határállomás nyitvatartási idejét, amely reggel 9:00 órától délután 18:00-ig tart.** A szállítmányoknak körülbelül délután 13 óráig meg kell érkezniük a Kapitan Andreevo bolgár állategészségügyi határállomásra ahhoz, hogy még ugyanazon a napon áteshessenek a török ellenőrzésen, és ne álljanak a határon a következő nap reggelig.
4. **Az ellenőrző állomás foglalási visszaigazolása:** Ellenőrző állomáson (állatpihentetőn) történő 24 órás pihentetés tervezése esetén be kell tudni mutatni a

pihentetőnek az időpont lefoglalásáról szóló visszaigazolását, vagy szóbeli, illetve írásbeli nyilatkozatot kell tenni arra vonatkozóan, hogy az ellenőrző állomás megerősítette, hogy fogadni tudja a szállítmányt a tervezett időpontban.

Ellenkező esetben az illetékes hatósági állatorvos nem hagyja jóvá az útinapló első szakaszát, és nem állítja ki az állategészségügyi bizonyítványt.

5. Takarmányról, itatóvízről, alomanyagról történő gondoskodás alátámasztása:

Amennyiben a szállítónak nem áll módjában az út teljes hosszára elegendő mennyiségű takarmányt, vizet vagy alomanyagot a járművön szállítani, a szállításszervezőnek írásban kell nyilatkoznia arról, hogy szükség esetén a szállítás közben hogyan tudja pótolni a takarmányt, vizet, illetve az alomanyagot (a Rendelet 14. cikk 1. (a) pont (ii) alpontja, (b) pont, és a II. Melléklet 3. c) pontja alapján). A szükséges takarmány- és vízmennyiség kiszámításához iránymutatást ad a Rendelet I. Melléklet IV. Fejezet 2. szakasz 1. táblázata (napi minimális takarmány- és vízellátás az állatszállító vagy konténerszállító hajókon).

6. Törökországba irányuló szállítások esetén írásos vészhelyzeti intézkedési terv benyújtása:

A szállításszervezőknek a Rendelet 3. cikk a), f) és h) pontjának történő megfelelés biztosítékaként be kell tudnia mutatni egy olyan vészhelyzeti intézkedési tervet, amely a szállítás során felmerülő esetleges vészhelyzetek (pl. extrém magas- vagy alacsony hőmérséklet; baleset; a szállítmány visszautasítása, stb.) esetén is biztosítja az állatok jólétét. A Törökországba irányuló állatszállítások esetén fel kell készülni a szállítmány török határon történő hosszú feltartóztatására, várakoztatására, illetve visszautasítására.

A szállításszervezőnek ebben az esetben is biztosítani kell az állatok megfelelő időközönként történő etetését-itatását (javasolt a szállítóeszköz itatórendszerén kívül speciális itatóeszközök alkalmazása, amelyről a gépjárművezető a járművön kívülről meg tudja itatni az állatokat), alomanyaggal történő ellátását, és a járművön az engedélyezett hőmérsékletet. Mindezek módjáról kell nyilatkoznia a vészhelyzeti tervben.

Amennyiben a török hatóság nem lépteti be a szállítmányt állategészségügyi okra, illetve a kísérő dokumentumok hiányosságára hivatkozva, és a problémát nem sikerül megoldani az adott fajra a 24 órás pihentetés nélkül megengedett maximális szállítási időn (szarvasmarha esetén 29 órán) belül – tekintettel arra, hogy a török határon nincs lehetőség az állatok kirakodására – a szállítási idő túllépését követően az állatokat zárt vágással le kell ölni vagy eutanáziában kell részesíteni, a Rendelet 21. cikk (2) bekezdés utolsó albekezdésének megfelelően. Az említett megoldást a bolgár hatósággal történő egyeztetéssel, a bolgár hatóság segítségével lehet megvalósítani,

ugyanakkor a felelősség a szállításszervezőt terheli, így ennek végrehajtására szintén fel kell készülni a vészhelyzeti intézkedési tervben.

7. **Útinapló pontos kitöltése:** Az útinaplón a szállításszervezőnek minden szükséges adatot fel kell tüntetni. A rendeltetési helyet pontosan meg kell jelölni – nem elég a célország neve. Az útinapló adatainak és az állategészségügyi bizonyítványon szereplő adatoknak meg kell egyezniük. Az útinapló valamennyi oldalán szerepelnie kell a szállítást tervező személy bélyegzőjének és aláírásának (Rendelet II. Melléklet 1. pont).

8. **Kombinált – közúti és tengeri – szállításokra vonatkozó speciális előírások:**

Amennyiben a közúti és a tengeri szállítás hossza együttesen meghaladja a 8 órát, a szállításra a Rendelet nagy távolságokon való szállításra vonatkozó előírásait kell alkalmazni: a szállítást a Rendelet 11. cikke szerint engedélyezett szállító végezheti, a 18. cikk szerinti jóváhagyási igazolással rendelkező szállítóeszköz alkalmazható, adott esetben útinaplónak kell kísérnie az állatokat, és az útvonaltervnek a végső rendeltetési helyig meg kell felelnie a Rendelet előírásainak.

Kombinált közúti és ro-ro hajókkal (az állatok kirakodása nélkül hajókra rakodott járművekkel) történő tengeri szállítás esetén a nagyobb, tengeri szállításra előírt, a Rendelet I. Melléklet VII. Fejezete által meghatározott minimális férőhelyet kell biztosítani.

MEGJEGYZÉS

(1) **Belmagasság**

A belmagasság meghatározására vonatkozó általános előírások:

A Rendelet 3. cikk g) pontja alapján az állatok számára elegendő, a méretüknek és a tervezett szállításnak megfelelő alapterületet és magasságot kell biztosítani. A Rendelet I. Melléklet, II. Fejezet, 1.2 pontja szerint „az állatok bokszaiban belsejében és a jármű belsejének minden szintjén elegendő helynek kell lennie a természetes testtartásban álló állatok feletti megfelelő szellőztetés biztosításához, anélkül, hogy az állatok természetes mozgását bármi akadályozná.” Az I. Melléklet, II. Fejezet, 1.1 (f) pontja alapján biztosítandó az állatok megközelítésének lehetősége, hogy ellenőrzésük és ellátásuk lehetséges legyen.

Fajspecifikus megfontolások a belmagasság meghatározására vonatkozóan:

- a. Ló: a boksza minimális belmagasságának legalább 75 cm-rel magasabbnak kell lennie, mint a legmagasabb állat marmagassága (Rendelet I. Melléklet, III. Fejezet, 2.3 pont).

- b. Szarvasmarha: a szállítóeszköz minimális belmagasságának legalább 20 cm-rel magasabbnak kell lennie, mint a legmagasabb állat marmagassága (EFSA - European Food Safety Authority – Európai Élelmiszer-biztonsági Hatóság, 2011).
- c. Szarvas: a megszokott távolság a padozat és a plafon között 1,8 – 2 m (tájékoztató adat, nem ajánlás, EFSA, 2004).
- d. Juh: mesterséges szellőztető rendszer esetén legalább 15 cm, mesterséges szellőztető rendszer hiánya esetén legalább 30 cm magasan legyen a tető az állatok legmagasabb pontja fölött (Scientific Committee on Animal Health and Animal Welfare, 2002).
- e. Sertés: sertések szállítása esetén a padozattól mért 90 cm-es belmagasság a megszokott (tájékoztató adat, nem ajánlás, EFSA, 2011), ezt az adatot elfogadottnak tekinti a Scientific Committee on Animal Health and Animal Welfare 2002-es tanulmánya is. Ez utóbbi, az ajánlások között megfogalmazza sertésre is, hogy mesterséges szellőztető rendszer esetén legalább 15 cm, mesterséges szellőztető rendszer hiánya esetén legalább 30 cm magasan legyen a tető az állatok legmagasabb pontja fölött. Vágósertéseknél az állatok legmagasabb pontja a hát közepe táján van és átlagosan 77 cm, így mesterséges szellőzőrendszer alkalmazása esetén legalább 92 cm, természetes szellőzés esetén legalább 107 cm belmagasságot kell elérni.
- f. Nyúl: a szállítókonténerek megszokott magassága 22 – 30 cm (tájékoztató adat, nem ajánlás, EFSA, 2011), de vágónyulak esetén legalább 35 cm kell, legyen (EFSA, 2004)
- g. Házityúk: 1 – 4 kg közötti tyúkok konténere legalább 25 cm magas (tájékoztató adat, nem ajánlás, EFSA, 2004).
- h. Pulyka: az életkor és a testtömeg alapján 25 – 35 cm között változik a pulykaszállító konténerek belmagassága (tájékoztató adat, nem ajánlás, EFSA, 2004).
- i. Kutya: marmagasság + 5 cm-es szállítóboksz elfogadható az AATA szerint (tájékoztató adat, nem ajánlás, EFSA, 2004).